

Toate aceste concepte țin de ceea ce numim *tradiția europeană*, în înțelesul că ele au fost profilate în cursul istoriei europene și au marcat-o, în continuare, până astăzi. Istoria europeană a fost multă vreme locomotiva istoriei universale. Europa a fost principala scenă pe care s-a desfășurat istoria universală. Din Europa s-au extins pe suprafețe întinse ale globului „puterile” și „supraputerile” de altă dată. După al Doilea Război Mondial, situația continentului s-a schimbat radical. „Europa și-a construit sistemul intereselor sale mondiale pe un Pământ care din punct de vedere politic era gol. Acum ea se găsește dintr-o dată între puteri de cel mai mare stil, în mijlocul unei politici mondiale care se măsoară la noi reperi. Două sfere, două dimensiuni, două ritmuri se deplasează unul în direcția celuilalt în mod primejdios -: tensiuni puternice și decizii prealabile ale unei istorii mondiale a viitorului au fost amestecate cu contradicțiile europene neîncetate, și acestea cu acelea, în mod acut”. [3] Noua situație a Europei a pus la grea încercare întreaga tradiție. Aceasta nu mai este valabilă automat, într-o nouă situație. Fără îndoială, se pot oricând invoca tradiții și tradiții. Dar tradițiile au o caracteristică absentă a simțului realității și, pe nesimțite, mai mult complică decât rezolvă durabil problemele. Oricum, noua situație a Europei reclamă folosirea reflexivă a tradiției, iar aceasta impune atitudine responsabilă în privința consecințelor.

Referințe bibliografice

1. Noica Constantin. *Europa și moștenirea sa*, București, 1988. p.29.
2. Max Weber. *Reflecții preliminare asupra eticii protestante*, București. 1975, p.13.
3. Jurgen Habermas. *Discurs filosofic asupra Modernității europene*, Cluj – Napoca, 2003. p.106.

Fenomenologia migrației

Eugenia Bogatu dr.conf.
Departamentul Filosofie și Antropologie,
Facultatea Istorie și Filosofie, USM

Fenomenologia migrației reprezintă o temă interdisciplinară, de impact, cu implicare socială, și totodată este o temă importantă și din punct de vedere academic. Suntem interesați în această cercetare de a analiza fenomenul migrației din perspectivă semiotică și anume: cine, unde și de ce migrează? Care sunt motivele ce condiționează fenomenul migrației? Care este impactul procesului de migrație în raport cu cei care migrează? Care sunt factorii motivați

ai acestui fenomen la nivel mondial și după care criteriile pot fi clasificați? “De ce fenomenologie? – termenul semnifică studiul “fenomenelor”, adică a ceea ce apare conștiinței, a ceea ce este dat. Trebuie să explorăm acest dat, „lucrul însuși” pe care îl percepem, la care ne gândim, despre care vorbim evitând să făurim ipoteze, atât despre raportul care leagă fenomenul de ființă al cărei fenomen este, cât și despre raportul care îl leagă de Eul pentru care el este fenomen”. [1, p.6]

Principalele cauze care determină o amploare fără precedent a mișcărilor de populație, în special după anii '90, când fostele țări comuniste și-au deschis frontierele, acest lucru a permis deplasarea forței de muncă spre statele industrializate, reprezentând un regres în calea progresului economic (și nu numai) a țărilor afectate de migrație. Printre cauzele ce favorizează procesul de migrație putem enumera: conflictele armate, foametea, catastrofele naturale, încălcarea drepturilor omului și condițiile economice deplorabile.

Suntem interesați foarte mult și de dimensiunile fenomenologice, psiho-comportamentale, ale experienței migrației. Experiența migrației este legată și de schimbările culturale trans-naționale, de schimbările tipologice și fenomenologice în paradigmele culturale.

Impactul migrației afectează structura și caracteristicile orînduirii societății, procesele și tiparele sociale și culturale, economia și mediul.

Pe măsură ce oamenii se deplasează, ideile și trăsăturile lor culturale se propagă odată cu ei, creînd medii culturale noi și motivîndu-le pe acelea deja existente (propagarea ca proces prin care anumite caracteristici se răspîndesc în spațiu și timp; strămutarea ideilor, culturii dintr-un loc în altul).

Ce este migrația? De ce migrează oamenii? Pînă la urmă fiecare persoană are motive diferite atunci cînd migrează. Factorii motivanți la nivel mondial pot fi clasificați în felul următor: factorii economici, factorii sociali, factorii de natură politică, factorii de mediu, factorii de respingere, factorii de atracție. Migrația afectează structura și caracteristicile orînduirii societății, procesele și tiparele sociale și culturale, economia și mediul.

Fenomenul migrației poate aduce beneficii substanțiale în ceea ce privește satisfacerea cererii de pe piața muncii atât în statele aflate în curs de dezvoltare, cât și în cazul economiilor mature - declarația ministrului delegat pentru românii de pretutindeni, Cristian David, la New York – Reiterez necesitatea de a recunoaște beneficiile pe care fenomenul migrației îl aduce țărilor de origine și importanța imigranților în dezvoltarea societății. Este necesar ca printr-o distribuție echilibrată a beneficiilor produse de acest fenomen între țările de origine și cele de destinație să creștem calitatea procesului de migrație. Este una dintre principalele obligații ale guvernelor care se confruntă cu acest fenomen și cu vulnerabilitatea imigranților expuși abuzurilor. Trebuie de pus accentul pe protejarea drepturilor imigranților, recunoașterea diplomelor, a certificatelor și a

calificărilor imigranților, eliminarea exploatării imigranților și a traficului de ființe umane, îmbunătățirea percepției publice asupra imigranților, integrarea fenomenului migrației pe agenda dezvoltării.

Complexitatea problemelor migrației în contextul Republicii Moldova și necesitatea unor soluții neîntârziate, au impus guvernul R.M. la crearea unei structuri guvernamentale, care să administreze mai eficient acest domeniu. Astfel, în anul 2001, Departamentul Migrațiune (structură la acea dată puțin eficientă) din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale a fost reorganizat în Serviciul de stat Migrațiune, structură deja autonomă pe lângă guvernul R.M. Adoptarea de către parlament în anul 2002 a Concepției Republicii Moldova cu privire la politica migrațională și a noii Legi a R.M. cu privire la migrațiune au constituit premisele și în același timp baza legală pentru instituirea Departamentului Migrațiune, cu funcții cu mult mai largite, de această dată, structură de stat autonomă în cadrul guvernului R.M. Astăzi, Departamentul Migrațiune este structura de stat de specialitate, abilitată să elaboreze și să promoveze o politică unică de stat în domeniul migrației populației.

Migrația în Moldova reprezintă un subiect sensibil și controversat. Pe parcursul ultimilor ani s-a mărit numărul moldovenilor plecați pentru a munci în afara țării.

Consecințele negative ale migrației afectează familiile și copiii, contribuie la exodul în masă a forței de muncă calificată, ceea ce afectează sectorul public și cel privat. În unele cazuri, experiențele eșuate de migrație au rezultat în cazuri grave de exploatare – care de obicei sunt abordate drept cazuri de trafic.

Deși valul de emigrare și volumul fluxului de remitențe au mai scăzut înainte de criză, tendința de a migra peste hotare înregistrează un nivel înalt (mai mult de jumătate din migrații care recent au revenit în țară, intenționează să plece din nou. Din cauza diferenței substanțiale între salariile din cadrul țării și cele de peste hotare, motivația de a migra nu se va diminua. Migrația continuă să fie o oportunitate atractivă, iar remitențele vor mai rămâne probabil un suport pe termen mediu pentru economia Moldovei. Anume din aceste considerente, eforturile continue întru consolidarea potențialului de dezvoltare a migrațiilor pentru țara de baștină și depășirea consecințelor sociale ale migrației sunt imperative.

Orice schimbare presupune o succesiune de stări ale sistemului sau domeniului de referință, între starea inițială, trecând prin cele intermediare spre cea finală. Nu există schimbări pentru care fie vizibilitatea maximă, fie interesul major se referă numai la cele două stări extreme. În astfel de cazuri se vorbește de evenimente ca tip de schimbare socială. Dacă sunt considerate și stările intermediare, schimbarea este de tip procesual. La rîndul lor, procesele sau evenimentele pot viza structuri sau modul de funcționare a structurilor.

Fiind una din cele mai populare strategii de a scăpa de sărăcie, migrația este responsabilă și pentru multe consecințe negative în sferele economică și socială. În timp ce părintele sau părinții lor lucrează sau așteaptă să găsească ceva de lucru în străinătate, care să le asigure traiul de zi cu zi și ceva mai mult, copiii rămași acasă se confruntă cu diferite probleme. Cu toate acestea, părinții lor consideră că, recurgând la această soluție, pot să le ofere copiilor un trai mai bun, școli mai bune unde să învețe și ceea ce-și doresc.

Migrația internațională cuprinde acele toate acele forme ale mișcării teritoriale care antrenează o schimbare de domiciliu și de loc de muncă din țara de origine spre alte țări numite Țări de destinație. Toate spațiile, toate ariile civilizaționale sunt cuprinse de marea migrație. O imensă maree de populații preschimbă planeta într-un loc demografic uriaș, unde nu se mai văd prea bine vechile repere.

Casa, locul de muncă, traiul așezat nu mai sunt factori de stabilitate, ci de căutare și enormă nemulțumire. Populații uriașe caută casă, loc de muncă, climat sigur, trai decent, pe care nu le mai găsesc acasă, fiind nevoite să le caute aiurea. Explicația proceselor de migrație antrenează mai toate științele umane, toate paradigmele, toate orientările. Cercetătorii sunt totuși de acord să fixeze un punct de origine pentru această nouă direcție memorată sub sintagma Teorii ale migrației, în studiul din 1885 al lui E.G.Ravestein. „Popoarele europene s-au deprins de veacuri că, pe măsură ce se produc schimbări istorice, să existe și oameni care să-și asume încercarea de a le clarifica, de a căuta să le definească. Aceasta a fost îndeletnicirea intelectualității pure”. [2, p.30]

Ernst Georg Ravenstein un geograf de origine germană angajat la Societatea Regală de Geografie, a publicat în 1885, studiul The Migration Laws. Ravenstein subliniază că migrația este guvernată de un proces de tip push-pull: condiții nefavorabile într-un loc (legi agresive, taxe împovărătoare) forțează oamenii să emigreze, îi scoate afară, iar condițiile favorabile într-un loc extern îi atrage. Legile lui Ravestein susțin că motivul central, cauza primară a migrației este întrunită de oportunități externe; volumul migrației descrește cu distanța; migrația se desfășoară în stadii, nu printr-o propagare continuă; mișcările populației sunt bilaterale; diferențialele migrației (de gen, de clasă, de vîrstă) influențează mobilitatea unei persoane.

Cauza generală a migrației, în lumina lui Ravestein este diferența de nivel de dezvoltare între aria de plecare și aria de sosire. Modelul respingere-atracție (push-pull model), elaborat de părintele teoriilor migrației, Ravestein, este cel mai des invocat pentru a explica migrația internațională. În temeiul acestei teorii, migrația se declanșează sub influența a două seturi de factori: aflați în relație de opoziție și de complementaritate și localizați în spații diferite, în câte două spații pe care tocmai migrația potențială le aduce într-o conexiune inițială mentală și abia apoi afectivă. Migrația potențială reconfigurează spațiul mental, care se

recompune din conjuncția a două spații diferite: unul de origine și altul de destinație. Dacă spațiile de viață și piața ocupării în țările din fostul lagăr comunist n-ar fi suferit modificări negative – dacă piața muncii de aici nu s-ar fi comprimat, de ex. impulsul spre emigrare ar fi fost foarte redus.

Migrația este, așadar, bivariată și bispațială nu numai pentru că în cadrul ei se trece dintr-un spațiu național sau regional în altul, ci mai ales pentru că factorii care o generează acționează în conjuncție. Peste tot în orașe și sate, în familii, școli și în medii instituționale diferite, se vorbește despre plecare; așa cum în veacul trecut lumea era cuprinsă de înfrigurarea plecării în America. Același val migraționist, cu încărcătură mesianică sau fără, devastează mentalul colectiv supraîncărcându-l cu vectori mesianici, cu proiecții salvatoare, a căror propagare atinge orizonturi nemărginite. Migrația în lumina teoriei neoclasice, se sprijină pe suportul genealogic mai mult decât pe orice alt sistem de susținere. Teoria alegerii raționale așează individul în centrul scenei și face din decizia sa principalul mecanism al opțiunii migraționale. Ceea ce face puterea individului în societățile stabile ca și în cele care se mișcă teritorial adică aflate în fluxuri migratorii este genealogia.

Famiiliile destul de puternice reușesc să susțină migrația mai mult decât familiile vulnerabile. Familia este principala unitate de socializare. Prin mijlocirea cadrului genealogic, al obiceiurilor, valorilor, obligațiilor sociale, unitatea familială condiționează individul în ocuparea unui rol fundamental în societate. De ex. în societățile în care migrația este crucială pentru bunăstarea familiei, se vor dezvolta acele patternuri de socializare care pregătesc anumiți indivizi să migreze. Dispersia geografică a membrilor înrudiți determină parțial destinația migrației. Mulți oameni migrează acolo unde sunt cele mai fructuoase oportunități economice, pentru că acolo găsesc hrană, acoperiș, informații. Rudenia permite totodată perpetuarea vechilor obiceiuri în noile locuri.

Emigrarea, când depășește un anume prag antrenează deformări la scară etno-demografică (dezechilibre pe clase de vîrste, de gen în raport cu proporția fertilității). Deformările însă pot atinge și echilibrul familial. Cei de acasă și cei din lume ajung să trăiască și să fie ca două străinătăți, căci nu se mai pot vedea, nu se mai pot auzi, nu se mai pot simți, apăsăți cum sunt de atîta străinătate. Acesta este efectul de înstrăinare pe care-l induce migrația. „Migrația a devenit un mod de viață, ne spune Massey. Migrația își dezvoltă propria ei cultură care intră în competiție cu modul de viață sedentar și cu ceea ce numim cultura sedentară. Sedentarismul și migraționismul sunt două moduri de viață, două filosofii, două culturi, mai precis două patternuri de viață, consemnate ca atare în toată naratologia vieții colective a popoarelor. În Biblie, tiparele au fost fixate memorabil în prototipul lui Cain și Prototipul pastoral al lui Abel, cel omorît de fratele său” [5, p.47]. Ori de cîte ori cineva promovează migrația ca mod de viață sau ca strategie de viață, spunem că el face apel cu succes ori fără succes la

cultura migrației ca set de valori, atitudini, orientări, filosofie de viață. La nivelul comunității, migrația devine adânc înrădăcinată în repertoriul comportamental al oamenilor și valori asociate migrației devin parte a valorilor comunității. În procesul migrării circulația oamenilor, produselor și ideilor crează o nouă cultură transnațională ce combină valorile, comportamentele și atitudinile din societatea de plecare și cea de primire pentru a crea un nou, foarte autonom spațiu social ce transcende granițele naționale. Migrația este interpretată ambivalent fiind asociată deopotrivă cu spiritul de inițiativă dar și cu trădarea locului, cu aventurismul etc., atunci când nu este privit ca o alternativă la comprimarea spațiului vital al localnicilor ceea ce reclamă recursul la opțiunea și strategia migraționistă.

Mircea Eliade arată că migrația primilor coloniști americani a îmbrăcat o formă soteriologică, preluând o încărcătură mesianică de cadru al salvării și de pământ făgăduit. Migrația odată adoptată într-o comunitate locală se va autoalimenta, adică va acționa ca un lanț de cauzalități cumulative. Experiența migrației perpetuiază migrația, adică o ridică la rang de mod alternativ de viață, care începe să fie definit ca expresie a lipsei de curaj și de inițiativă. Fenomenul a făcut obiectul unei teorii enunțate de către Myrdal și dezvoltată de către Masey, teoria cauzalității cumulative.

Migrația ca mod de viață și ca tip de cultură reprezintă opțiunea unor masive categorii de populație. Pentru evreii Vechiului Testament fenomenul a fost constant. Ei au rezolvat chestiunea așezînd în centrul vieții lor desăvîrșita comuniune întru credință și în interiorul templului. Acest model apără comunitățile de migranți de toată suma de efecte negative, disolutive la care este supusă identitatea celui aflat într-o asemenea stare. Migranțul se poate apăra de singurătate, de spaime, de maladiile difuziei identității atîta vreme cît se păstrează pe sine și familia lui în mediul Bisericii. Cultura migranților poate urma îndeaproape modul de viață propriu categoriilor care luptă cu sărăcia și consumă enorm de mult timp pentru cîștigarea traiului.

Bugetele de timp ale acestei categorii se aseamănă unei piramide foarte ascuțite: cu totul ascuțită spre vîrf și aplatizată aproape spre bază, adică spre activitățile dedicate cîștigării traiului, vieții materiale, spre vîrf fiind activitățile dedicate vieții spirituale culminînd cu cele duhovnicești, dedicate culturii sufletului. Dacă ar fi să folosim modelul gustinian al celor 4 mari domenii ale culturii: cultura muncii, cultura sănătății, cultura minții și cultura sufletului, am putea spune că mai toată energia de viață a acestor categorii de oameni este dedicată culturii muncii.

Aceasta este un tip de subkultură proprie celor ce luptă cu sărăcia mizînd totul pe factorul economic. Cei de acasă obișnuiesc să proiecteze asupra spațiului de emigrare angoase (inclusiv identitare) și uneori chiar așteptări salvatoare. Se poate naște astfel un mesianism spațial, cum s-a întîmplat cu Europa și europenii

în perioada marilor descoperiri geografice.

Bibliografie

- 1.J.F.Lyotard, *Fenomenologia*, trad.Horia Gănescu, Ed.Humanistas, București, 1997
- 2.Jose Ortega y Gasset, *Europa și ideea de națiune*, Ed.Humanitas, București, trad.Sorin Mărculescu, 2002
- 3.M.Merleau-Ponty, *Fenomenologia percepției*, Ed.Aion, Oradea, 1999
Mircea Miclea, *La școala fenomenologiei*, Ed.Humanitas, București, 2008
- 4.Ed.Husserl, *Ideea de fenomenologie și alte scrieri filosofice*, trad.A.Boboc, Ed.Grinta, 2002
5. Ilie Bădescu, *Migrația internațională ca problemă socială. Studiu de caz: migrații pentru muncă din Italia*, variantă electronică

Barierile în procesul comunicării verbale

Vasile Guțu

Doctor, conferențiar universitar
Institutul de Stat de Relații Internaționale

Pentru a exclude capitularea în fața adversarului este nevoie de a cunoaște și aplica anumite reguli, cerințe în procesul de comunicare verbală, începând cu nivelul cotidian și terminând cu relațiile dintre actorii internaționali. Comunicarea are o importanță primordială mai ales în negocierile diplomatice. Negocierea este un proces de comunicare în ambele sensuri: de la argumentator la recipient și invers de la recipient spre argumentator. Ea (negocierea) are ca scop luarea unor decizii comune, reciproc avantajoase. Comunicarea verbală nu se face niciodată ușor fie chiar și între oamenii locutorii, care posedă un sistem de valori, viziuni, cunoștințe și experiență comune. De exemplu, cuplurile ce trăiesc mai multe decenii împreună mai au încă neînțelegeri permanente, comunicarea defectuoasă le complică viața și relațiile în familie. De aceea nu este surprinzător faptul că există o comunicare vicioasă între oamenii care nu se cunosc suficient de bine. Mai mult ei sînt ostili și suspicioși unii față de alții. Orice am spune trebuie să ne așteptăm, ca adversarii să înțeleagă de cele mai multe ori altceva, decît noi am avut în vedere.

Să evidențiem barierele principale ce există între argumentator și recipient în diferitele sale manifestări. În primul rînd, de exemplu, în negocierile